

Sudovi o kojima se ne vodi dovoljno računa

Predrag Baroš

advokat, Advokatska kancelarija Baroš, Banjaluka, Bosna i Hercegovina, predrag.baros@advokatbaros.com

Rezime: Efikasno pravosuđe je od izuzetnog značaja za razvoj privrednih aktivnosti svake zemlje kao i za strane investicije. Bosna i Hercegovina je jedna od zemalja koja se ne može pohvaliti sa efikasnim pravosudnim sistemom. U okviru reformi pravosudnog sistema u Republici Srpskoj su uvedeni okružni privredni sudovi, za razliku od Federacije BiH, u kojoj privredni sporovi još uvijek spadaju u nadležnost osnovnih sudova. Međutim i dalje su prisutni mnogobrojni problemi po pitanju nadležnosti i ažurnosti okružnih privrednih sudova.

Ključne riječi: Pravosuđe, investicije, okružni privredni sudovi, nadležnost.

Datum prijema rada: 16. novembar 2014.

Datum odobrenja rada: 23. novembar 2014.

ZNAČAJ PRAVOSUĐA

Pravosuđe, kao veoma važan segment u funkcionisanju svake države, često je predmet mnogobrojnih diskusija, bilo da se radi o svakodnevnim razgovorima građana, privrednika ili političara posebno za vrijeme trajanja predizbornih kampanja. Efikasnost ili neefikasnost, korumpiranost i mogućnost uticaja na pravosuđe, predstavljaju veoma bitne pokazatelje stepena privrednog razvoja određene zemlje. Kroz ovaj tekst nećemo se baviti pitanjem korupcije i mogućnosti uticaja na pravosuđe, pokušaćemo u kratkim crtama sagledati efikasnost pravosudnih institucija u Bosni i Hercegovini i ukazati na značaj uređenog pravnog sistema za privredne aktivnosti unutar Bosne i Hercegovine, a posebno za strane investicije.

S obzirom da Bosna i Hercegovina spada u jednu od zemalja sa možemo reći usporenim pravosudnim sistemom, takođe se veoma često govori i o reformi pravosuđa. Za razvoj privrednih aktivnosti, ne zapostavljajući značaj građanskih parnica, ipak je potrebno u prvi plan staviti privredne sporove i obezbijediti izuzetnu ažurnost registra poslovnih subjekata. Kako bi se ostvarili opisani ciljevi, u Republici Srpskoj su uvedeni okružni privredni sudovi, koji imaju za cilj da vode privredne sporove, a pored toga su izvršene i reforme registra privrednih subjekata u cilju uvođenja tzv. jednošalterskog sistema. Za razliku od Republike Srpske u Federaciji BiH nisu formirani privredni sudovi, tako da privredne sporove vode posebna privredna odjeljenja opštinskih sudova, sa registrom poslovnih subjekata takođe kao posebnim odjeljenjem opštinskih sudova.

Da li je uvođenje privrednih sudova u Republici Srpskoj doprinijelo bržem rješavanju privrednih sporova?

Privredni sudovi u Republici Srpskoj, odnosno Okružni privredni sudovi sa sjedištem u Banjoj Luci, Bijeljini, Dobroju, Istočnom Sarajevu i Trebinju i Viši privredni sud u Banjoj Luci su krenuli sa radom tokom 2010. godine i sudsku službu obavljaju duže od 4 godine. Problemi koji su prisutni od početka rada privrednih sudova, ni danas nisu otklonjeni.

Šta su to privredni sporovi?

Privredne subjekte i dalje muči pitanje šta su to privredni sporovi koji spadaju u nadležnost privrednih sudova. Na žalost na takvo pitanje se još uvijek ne može pronaći adekvatan odgovor, dok stavovi sudske prakse ne odgovaraju praktičnim potrebama. Po logici stvari sporovi koji proizilaze iz odredbi Zakona o privrednim društvima, koji uređuje status i poslovanje privrednih subjekata, svakako bi trebali da predstavljaju privredne sporove za koje su nadležni privredni sudovi, međutim, prema formiranoj praksi ipak se vodi računa o učesnicima u postupku na osnovu čega se određeni spor kvalifikuje kao privredni spor ili građanski parnični postupak. Primjera radi ukoliko više akcionara tužbom podnesenom protiv akcionarskog društva želi da ostvari zaštitu svojih prava u cilju prinudne prodaje akcija, isplate tržišne vrijednosti akcija i sl. tada je u Republici Srpskoj, ukoliko su nesaglasni akcionari pravna lica nadležan okružni privredni sud, a ukoliko su akcionari fizička lica, po njihovoj tužbi će postupati nadležni osnovni sud. Dakle, za predmete iste vrste se formira različita praksa pred osnovnim i okružnim privrednim sudovima,

dodatno, sudije osnovnih sudova veoma često nevoljno pristupaju rješavanju navedenih sporova smatrajući da nisu dovoljno edukovani i da navedeni sporovi po svojoj prirodi predstavljaju privredne sporove. Formirana praksa po pitanju nadležnosti je zaista pravilna iz razloga što se oslanja na odredbe važećeg Zakona o sudovima, međutim, začuđujuće je da se pristupilo uvođenju privrednih sudova, da isti sudsku službu obavljaju duže od 4 godine, a da se pri tom nije na adekvatan način izmijenio Zakon o sudovima i precizno definisao privredne sporove koji spadaju u nadležnost privrednih sudova.

Ažurnost privrednih sudova

Svi privredni sudovi nemaju istu ažurnost u rješavanju privrednih sporova. Recimo Okružni privredni sud u Doboju je imao izuzetnu ažurnost u postupanju, pa se nakon podnošenja tužbe već nakon nekoliko mjeseci mogao očekivati poziv za sudsku raspravu, što je donekle narušeno poplavama koje su u proteklom periodu zahvatile opštinu Doboju. Za razliku od Okružnog privrednog suda u Doboju, Okružni privredni sud u Banjoj Luci, koji predstavlja centar privrednih aktivnosti Republike Srpske, ni u kom slučaju se ne može pohvaliti sa ažurnim postupanjem. Dužina trajanja sudskog postupka pred Okružnim privrednim sudom u Banjoj Luci iznosi u najboljem slučaju nekoliko godina. Tužbe podnesene navedenom sudu tokom 2014. godine, prema sadašnjoj dinamici rješavanja sporova bi mogle da stignu na red za rješavanje možda tokom 2018. godine. Kada se navedeni vremenski period dopuni vremenom potrebnim za donošenje odluke po žalbi na prvostepenu presudu, dobije se neprihvatljivo dug sudski postupak. Uslijed toliko dugog sudskog postupka mnogi sudski sporovi u potpunosti gube svoj smisao.

Jednošalterski sistem

Kao što smo rekli u Republici Srpskoj je uveden tzv. jednošalterski sistem koji obavlja Agencija za posredničke, informatičke i finansijske usluge („APIF“), koji ima za cilj da omogućiti podnosiocima prijave u postupku registracije da putem jedne prijave podnesene APIF-u izvrše postupak registracije kod nadležnog registarskog suda i istovremeno sprovođenje neophodne procedure kod drugih nadležnih organa.

Usvojeno zakonsko rješenje nesumnjivo nosi odgovarajuće specifičnosti, s obzirom da se u jednom postupku prepliću nadležnosti sudskih organa i organa uprave. Intencija zakonodavca je bila da ubrza i pojednostavi postupak upisa u sudski registar, međutim, u početku primjene usvojenog zakonskog rješenja postoje mnogobrojni problemi pa je očekivani postupak ubrzanja upisa u sudski registar i donošenja rješenja o registraciji u roku od 3 dana od dana podnošenja prijave, izostao. Najveće poteškoće i najveći utrošak vremena odnosi komunikacija između APIF-a i registarskog odjeljenja okružnog privrednog suda, koji se nalaze na dvije odvojene lokacije, a gotovo kao nevjerova-

tan zvuči podatak da sve registarske prijave koje subjekti upisa u sudski registar podnesu APIF-u (koje treba prosljediti okružnom privrednom sudu na postupanje), kao i sva rješenja o registraciji okružnog privrednog suda (koja treba dostaviti APIF-u da bi ista bila uručena strankama), nadležni zaposlenik APIF-a „pješke“ u plastičnoj vrećici prenosi na relaciji APIF – okružni privredni sud.

Praktični problemi

Možemo konstatovati da je pravosuđe u Bosni i Hercegovini suočeno sa mnoštvom problema. Uvođenjem privrednih sudova u Republici Srpskoj, Okružni privredni sud u Banjoj Luci je postao jedan od najneažurnijih sudova na teritoriji Bosne i Hercegovine. Nadležnost privrednih sudova nije na odgovarajući način uređena, što je svakako od uticaja na dužinu trajanja sudskog postupka, jer se osnovni i okružni privredni sudovi u velikom broju predmeta oglašavaju stvarno nenadležnim uslijed različitih tumačenja da li određeni predmet predstavlja privredni spor ili ne. Prosječna dužina trajanja građanskog postupka u Engleskoj i Velsu, od momenta predavanja tužbe na sud, pa do momenta zakazivanja rasprave, prema kvartalnom izvještaju Ministarstva pravde koji obuhvata period od januara do marta 2014. godine, iznosi nešto više od godinu dana¹. Kod određenog broja sudova na teritoriji Bosne i Hercegovine se u istom vremenskom periodu može očekivati uzimanje predmeta u rad i zakazivanje rasprave, međutim, u velikom broju slučajeva uzimanje pristiglih predmeta u rad zahtjeva značajno duži vremenski period. Sudski registri na teritoriji Bosne i Hercegovine i dalje nisu na odgovarajući način reformisani i ne postoji mogućnost podnošenja elektronske prijave za upis u sudski registar, što je od velikog značaja za ubrzanje postupka registracije.

ZAKLJUČAK

Napredan pravosudni sistem bi trebao da predstavlja jedan od osnova privrednog razvoja. Domaćim privrednim subjektima prilikom zaključivanja određenih poslova, kao i licima koji žele da investiraju na teritoriji Bosne i Hercegovine, putem adekvatnog pravnog okvira, treba obezbijediti odgovarajuću pravnu sigurnost. Ukoliko domaći privredni subjekti ili inostrani investitori u slučaju potrebe ne mogu na odgovarajući način ostvariti zaštitu svojih prava, tada može nastupiti i gašenje njihovih privrednih aktivnosti.

Pravosudni sistem na teritoriji Bosne i Hercegovine svakako zahtjeva nastavak započetih reformi. Uvedena mogućnost pristupa sudskim predmetima elektronskim putem je od izuzetnog značaja za advokate kao pružaoce pravnih usluga. Uvođenje privrednih sudova u Republici Srpskoj i tzv. jednošalterski sistem u postupku registracije, su veoma značajni za razvoj privrednih aktivnosti, na žalost navedeni projekti nisu na odgovarajući način implementirani, pa su izostali očekivani rezultati. S obzirom na broj ak-

¹ Ministry of justice UK, Court Statistics Quarterly, January to March 2014, Ministry of justice statistics bulletin, 19. June 2014.

Predrag Baroš:

Sudovi o kojima se ne vodi dovoljno računa

tivnih predmeta u Okružnom privrednom sudu Banja Luka i postojeći broj sudija, jasno je da isti ne može ažurno postupati, ali bi neko o tome morao da vodi računa. U odnosu na dosadašnje aktivnosti reformi pravosudnog sistema bi

trebalo pristupiti sa većom dozom stručnosti, kako bi se isti unaprijedio i postao oslonac, a ne smetnja za uspješan privredni razvoj.

Neglected courts

Predrag Baroš

Abstract: Effective judiciary is of significant importance for the development of economic activities of any country as well as for the foreign investments. Bosnia and Herzegovina is one of the countries that cannot boast with the effective judicial system. Within the reforms of the judicial system in the Republic of Srpska there have been introduced the district commercial courts, unlike the Federation of BiH, where the commercial disputes still fall under the jurisdiction of basic courts. However, a number of issues are still present regarding the competencies and timeliness of the district commercial courts.

Key words: judiciary, investments, district commercial courts, competency.